

Toward an Integrative View of Identity / [edit. S. J. Schwartz, K. Luyckx, V. L. Vignoles] // Handbook of Identity: Theory and Research. – NY.: Springer New York, 2011. – P.1–27.

16. Jakovenko N. Narys istorii' Ukraïny z najdavnishyh chasiv do kincja XVIII stolittja / N. Jakovenko. – [3–je vyd.]. – K.: Krytyka, 2006. – 584 s.

17. Mid M. Kul'tura i preemstvennost'. Issledovanie konflikta mezhdz pokolenijami // Kul'tura i mir detstva. Izbrannye proizvedeniya / M. Mid; [per. s angl. i komment. Ju. A. Aseeva; sost. i posleslovie I. S. Kona]. – M.: Nauka, 1988. – 429 s.

18. Gesiod. Teogonija // Polnoe sobranie tekstov: pojemy, fragmenty / Gesiod; [per. V. V. Veresaeva; vstup. st. V. N. Jarho]. – M.: Labirint, 2001. – 254 s.

19. Dovzhenko O. P. Zacharovana Desna [Tekst]: Kinopovist' / O. P. Dovzhenko; [vstup. st. ta biogr. dani M. Korsjuka]. – Buharest: Kryterion, 1987. – 107 s.

20. Bodrijar Zh. Prozrachnost' zla / Zh. Bodrijar; [per. s franc. L. Ljubarskoj, E. Markovskoj]. – M.: Dobrosvet, 2000. – 387 s.

21. Berzhere Zh. Patopsihologija. Psihoanaliticheskiy podhod: Teorija i klinika / Zh. Berzhere. – M.: Aspekt-Press, 2008. – 397 s.

22. Zvit dovgestrokovogo sposterezhenja za pozachergovymy vyboramy Prezydenta Ukraïny 25 trav. 2014 r. [Elektronnyj resurs]; za danymy VGO "Komitetu vyborciv Ukraïny", 8–22 trav. 2014. – 14 s. – Rezhym dostupu: <http://www.slideshare.net/victorkylymar/dts-04president-35040777?related=1>. – Nazva z ekranu.

23. Stan svobody slova pid chas parlaments'kyh vyboriv 2014 [Elektronnyj resurs]: zvit pidgotovleno v ramkah proektu "Merezha media–sposterigachiv", jakyj vykonuje IMI za pidtrymky Freedom House ta MZS Norvegii". – Kyïv, 2014. – 52 s. – Rezhym dostupu: <http://www.slideshare.net/Nikorupciji/ukraine-2014-new>. – Nazva z ekranu.

24. Homenko S. "Ruchni" zakony: putch chy zaporuka blagopoluchchja? [Elektronnyj resurs] / S. Homenko // VVS Ukraïna, 16.01.2014. – Rezhym dostupu: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/01/140116_parliament_thursday_sx.shtml. – Nazva z ekranu.

25. Z Rady vidklykaly zakonoproekt pro zaboronu krytyky vlady [Elektronnyj resurs] // UNIAN, 02.03.2015. – Rezhym dostupu: <http://www.unian.ua/politics/1050484-z-radi-vidklykali-zakonoproekt-pro-zaboronu-kritiki-vladi.html>. – Nazva z ekranu.

Vedeneyev V. A., PhD, associate professor of the faculty of philosophy and social science, docent, KryvyiRih National University(Ukraine, KryvyiRih), vedi2010@rambler.ru

The process of actualization of Ukrainian political culture values through the models of identity by different stages of political history

The formation process of Ukrainian political culture continuum is being analysed in the context of different stages of political history through the phenomenon of identification human, who describes a subjective side of formation the political and cultural part of being. Axiological, historical, social-cultural and social-psychological methods are being used as tools for researches. The selected stages of Ukrainian statehood and political culture development allows us to see + and – of most important models of identity (post-, co- and prefigurative) with immanent identify subjects. The dynamic and vector characteristics of cultural choice of the temporal identify model, that is defining the specifics of socio-cultural situations in society, are being indicated.

Keywords: continuum, model of identification, political culture, socio-cultural, Ukrainian, values, stages of political history.

Веденев В. О., кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії і соціальних наук, доцент, Криворізький національний університет (Україна, Кривий Ріг), vedi2010@rambler.ru

Процес актуалізації цінностей української політичної культури в моделях ідентичності різних етапів політичної історії

Аналізується процес формування континууму української політичної культури, яка розглядається в контексті етапів політичної історії, крізь призму явища ідентифікації людини, що характеризує суб'єктивну сторону формування мозаїки політико-культурного цілого. Як інструмент дослідження використовуються аксіологічний, історичний, соціокультурний і соціально-психологічний методи. Відмічені етапи розвитку української державності і політичної культури дозволяють описати плюси і мінуси ключових моделей ідентичності (пост-, ко- і префігуративної) з іманентними їм суб'єктами ідентифікації. Вказується динамічна і векторна характеристики культурного вибору напрямку вектору темпоральної моделі ідентичності, яка визначає специфіку соціокультурної ситуації в суспільстві.

Ключові слова: континуум, модель ідентифікації, політична культура, соціокультурний, український, цінності, етапи політичної історії.

* * *

УДК 796.011:32

Ніколайчук Г. Г.
здобувач, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка
(Україна, Київ), G.Nikolaichuk@gmail.com

СПОРТ ЯК СКЛАДОВА SMART POWER В СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

В статті спорт розглядається як складова концепту м'якої сили в межах реалізації політичними акторами стратегії smart power. Особливу увагу акцентовано на впливі глобальних спортивних подій на сучасні політичні процеси. Окреслено евристичний потенціал спорту як інструменту політики.

Ключові слова: спорт, soft power, smart power, політичний процес, глобальні спортивні події.

Важливим науковим сюжетом, пов'язаним з функціональним виміром спорту в сучасному політичному процесі, виступає розгляд масштабних спортивних подій як інструменту smart power ("розумної сили"), концепту розробленому відомим американським політологом Джозефом Наєм молодшим (Joseph S. Nye) та Річардом Армітіджем (Richard Armitage). Останнім часом ім'я Джозефа Ная (Joseph S. Nye) було прийнято асоціювати з введеним ним ще на початку 90-років ХХ століття поняттям "soft power" ("м'яка сила"). Навколо теоретико-концептуального та практико-політичного змісту цього поняття досі тривають запеклі дискусії як в зарубіжній, так і у вітчизняній політологічній літературі. Особливо ці дискусії активізувалися з огляду на взаємозв'язок спорту і політики в контексті smart power, і нам варто згадати таких науковців як Й. Грікс (J. Grix), С. Корнеліссен (S. Cornelissen), Д. Лі (D. Lee), Р. Левермор (R. Levermore), С. Л'юкс (S. Lukes), В. Манценрайтер (W. Manzenreiter), С. Фінлі (C. Finlay), які достатньо активно розробляють цю важливу проблему політичної науки.

В цій статті нами тематизується нове та доволі цікаве поняття, що було сформульовано зовсім нещодавно за безпосередньої участі Дж. Ная та вже спровокувало значну увагу серед вітчизняної політологічної спільноти. Мова йде про "smart power" ("розумна сила"), яке вперше було запропоновано в доповіді "A Smarter, More Secure America" (2007), прочитаній Дж. Наєм разом з екс першим заступником держсекретаря США Річардом Армітіджем (Richard Armitage) для Центру стратегічних та міжнародних досліджень США (Center for Strategic and International Studies, CSIS) [4].

Метою статті буде спроба окреслити евристичний потенціал спорту як інструменту політики, що знаходить своє практичне застосування за допомогою саме концепту smart power в сучасних політичних процесах. Основну увагу в статті буде сфокусовано на глобальних/масштабних спортивних змаганнях як складових стратегії smart power, що реалізується політичними акторами в сучасному політичному просторі.

Повертаючись до доповіді авторитетних американських політологів зауважимо, що нас вона цікавитиме, в першу чергу, виходячи з можливих перспектив та трендів використання спорту як потужного інструменту smart power в сучасних політичних процесах.

У вступі до доповіді автори підкреслюють, що характер джерел впливу – а значить, і влади – має тенденцію змінюватися з плином часу, що зберігається і за умов сучасної світової політики. Концепт “smart power” в інтерпретації американських політичних теоретиків використовується як синтез двох понять: “жорсткої сили” та “м’якої сили”; остання розглядається в традиційному смислі як можливість досягати певних цілей завдяки залученню на свій бік без будь-якого на те примусу.

“Розумна сила”, на думку авторів, виступає не просто синтезом “м’якої” та “жорсткої сили”, а кваліфікованою їх комбінацією. Використання ж цих сил окремо одна від іншої не призводить до бажаних результатів. За відсутності однієї з “сил” досягнення іншої обнуляються, оскільки не мають довгострокового характеру. Автори вважають, що “розумна сила” передбачає раціональний розподіл наявних ресурсів між цими двома категоріями.

Смисл “розумної влади” полягає, на думку авторів, й в можливості забезпечити взаємодоповнююче функціонування різноманітних джерел “м’якої сили”, які діють розрізненно, оскільки безпосередньо не залежать від державної машини і не підпорядковуються їй.

В контексті міркувань щодо концептуального смислу “розумної сили” автори доповіді фактично приходять до тієї тези, до якої дійшли китайські спеціалісти-міжнародники – *блокове мислення, характерне для епохи холодної війни та пов’язане з побудовою жорстких коаліцій, в сучасних умовах застаріло*. Сьогодні ефективною може бути багатостороння/багаторівнева дипломатія, що передбачає переговори та взаємодію з усіма учасниками міжнародних відносин. Зауважимо, що **глобальні спортивні події** можуть розглядатися як позитивне тло для проведення таких переговорів. Навіщування ідеологічних ярликів та свідоме конструювання “вісі зла” в контексті “розумної сили” також є неприпустимим, оскільки на практиці лише послаблює “м’яку силу” держави, звужуючи спектр її впливу. Миротворчість та врегулювання міжнародних конфліктів без допомоги “жорсткої сили” є важливою складовою “soft power”. І не останню роль в цих процесах відіграє спорт як політичний інструмент.

Зауважимо, що політико-прикладна складова доповіді безпосередньо витікає з концептуального змісту “розумної сили” та відображена в п’яти напрямках, на яких американському уряду необхідно зацентувати свою політичну увагу та фінансові ресурси. Автори доповіді виокремлюють у своїй праці ці напрями як окремі глави – (1) коаліції, партнерство та інституції; (2) глобальний розвиток; (3) публічна дипломатія; (4) економічна інтеграція; (5) технології та інновації [4].

Між тим, в розмірковуваннях американських політологів відчувається деяка незавершеність. Запропонували новий політико-міжнародний концепт, вони все ж таки більшою мірою пішли шляхом насичення його старим змістом, що витікає з раніше введених понять та політичних реалій сьогодення, а також тих викликів, з якими зіштовхнулося американське лідерство. На нашу думку, вдало

віднайдене формулювання, що можна виразити словосполученням “розумна сила”, наводить на більш глибокі міркування щодо його змісту. Складається враження, що у цього поняття може бути додатковий прихований зміст, що здатен виявити новий, ще недосліджений пласт джерел та механізмів впливу держави на міжнародній арені, формування її ефективного бренду в політичному просторі. На наш погляд, це дозволило би уникнути розмивання меж поняття “smart power” та його ототожнення в окремих випадках з “soft power”. Мова йде про можливість застосування поняття “розумна сила” в контексті якісно нових, доволі перспективних способів впливу в світополітичних стратегіях сучасних держав. На нашу думку, такими напрямками виступають **глобальні спортивні події, вивчення інформаційно-інтелектуального та інноваційного потенціалів** сучасної держави.

Спорт в політичних процесах, особливо в контексті smart power, необхідно розглядати як інструмент “м’якої сили”, яка органічно входить до складу “розумної сили”. Існує ряд наукових робіт, які розглядають спорт саме як інструмент м’якої сили. В статті ми виходимо із **гіпотези** про те, що масштабні спортивні події здатні істотно впливати на політичні процеси як всередині держави (легітимізація державного режиму), так і поза її межами – в світовій політиці. Спробуємо більш докладно окреслити вплив масштабних спортивних подій на політичні процеси. В цьому нам допоможе стаття доктора Бірмінгемського університету Йона Грікса (Jon Grix) та професора кафедри політичних наук та міжнародної політики Кентського університету Донни Лі (Donna Lee) “*Soft Power, Sports Mega-events and Emerging States: The Lure of the Politics of Attraction*” (2013) [7]. Ця стаття була підготовлена на базі CRP (Center for Rising Powers) при Кембріджському університеті.

Автори намагаються на прикладі трьох світових спортивних форумів (Олімпійські ігри в Китаї – 2008; Чемпіонат світу з футболу в ПАР – 2010 та в Бразилії – 2014) показати, що ці глобальні спортивні події істотно впливають на політичний процес як всередині цих держав, що розвиваються, так і на їх розвиток в світовому політичному просторі. Ці кейси є не лише спортивними, але й політичними. По суті, Йон Грікс та Донна Лі констатують, що проведення державами спортивних мега-подій є практикою публічної дипломатії задля демонстрації можливостей існуючої soft power та подальшого продовження її нарощування [7].

Але ситуація з попитом на проведення глобальних спортивних подій не завжди була такою. Доволі часто міжнародні спортивні владні органи, такі як Міжнародна федерація асоціації з футболу (FIFA) та Міжнародний олімпійський комітет (ІОС) переконували держави виступити в ролі господарів Чемпіонатів світу з футболу / Олімпійських ігор. Однак, за останні три десятиріччя спостерігається тренд політичної зацікавленості в спорті серед урядів всіх політичних спектрів (“ідеологічних забарвленостей”), які вбачають в ньому можливість дешевими засобами покращити імідж держави, сконструювати її ефективний бренд, підвищити економічну конкурентність та закріпити свої

питання в глобальному порядку денному, активно інтегрувавшись до простору світової політики. Британські вчені зазначають, що високе суперництво за проведення спортивних мегаподій, а відтак, поява нових акторів у цьому суперництві, таких як Китай (Олімпійські Ігри-2008), ПАР (ЧС-2010), Індія (Ігри Співдружності-2010), Бразилія (ЧС-2014; Олімпійські Ігри-2016), Росія (Олімпійські Ігри-2014) та Катар (ЧС-2022) виступають важливими та цікавими кейсами розвитку в міжнародній політиці, що потребують особливої уваги з боку науковців [7].

Зауважимо, що ряд політологів [19; 2] дослідили економічний, соціально-політичний, культурний розвиток цієї групи держав (BRICS), але “магістральну” лінію (key strand) швидкого розвитку цих держав в сучасній глобальній політичній системі ще не було проаналізовано. Мова йде, передусім, про їх ключову роль в господарюванні спортивних мегаподій як складову стратегії “розумної сили”. Якщо уважно дослідити список держав, які приймали Олімпійські ігри та Чемпіонати Світу з футболу в ХХІ столітті, то спостерігається закономірний поворот від держав Заходу до держав Півдня (табл. 1).

Таблиця 1*

Проведені та заплановані масштабні спортивні події в державах, що розвиваються (emerging states)

Рік проведення	Подія	Держава-господар
2008	Олімпійські Ігри	Китай (Пекін)
2010	Ігри Співдружності	Індія (Делі)
2014	Олімпійські Ігри	Росія (Сочі)
2014	Чемпіонат світу з футболу (FIFA World Cup)	Бразилія
2016	Олімпійські Ігри	Бразилія (Ріо-де-Жанейро)
2018	Чемпіонат світу з футболу (FIFA World Cup)	Росія
2022	Чемпіонат світу з футболу (FIFA World Cup)	Катар

З огляду на наведену вище таблицю, можна зробити висновок, що сформувався не лише новий порядок в міжнародній політекономії, але й в міжнародній політиці глобальних спортивних подій, що є новим трендом в сучасних глобальних політичних процесах. Цей поворот аналітично важливий з двох аспектів. *По-перше*, він висвітлює потребу концептуалізації виникаючих сил, виносячи за дужки матеріалістичний підхід, що донедавна панував в політичній теорії при аналізі Бразилії, Китаю та ПАР та їх ролі в світовому політичному просторі. *По-друге*, він підкреслює потребу в інтеграції питань (міжнародного) спорту до політичної науки та світової політики/ТМВ, їх якісної рефлексії в межах наукових дисциплін. Політична воля та економічна спроможність держав, що розвиваються, щодо проведення глобальних спортивних подій додає й інший важливий вимір їх позиціонування як в світовому політичному просторі, так і у внутрішньому, підкреслюючи різноманітні джерел їх сили, що виходять далеко за межі їх ринкового статусу.

Йон Грікс та Донна Лі відзначають, що стратегічні політичні вигоди від проведення державами глобальних спортивних подій є настільки ж важливими, як і потенційні економічні вигоди. Саме стратегічні

політичні вигоди та економічні вигоди виступають тими ключовими мотивами для проведення державою глобальної спортивної події. Однак, на превеликий жаль, політичні теоретики доволі часто цей фактор ігнорують, не осмислюючи важливості спорту в сучасних політичних процесах. В порівнянні з економістами, які аналізують економічні витрати та вигоди від проведення таких спортивних подій [5], а також соціологами, які підкреслюють вплив таких подій на виникнення глобальної спортивної культури [13; 16], політичні теоретики залишаються переважно “мовчазними”. Р. Левермор (R. Levermore) в праці “*Sport and International Relations*” (2004) [10] наголошує на тому, що міжнародні відносини та політична наука навряд чи мали вплив на вивчення спорту загалом та дослідження використання спорту як політичного інструменту державами задля отримання різноманітних переваг та дивідендів як у внутрішній політиці, так і зовнішній. Якщо вчені політичної науки лише починають “прокидатися” та досліджувати важливість впливу спорту на політику, особливо в контексті ролі глобальних спортивних подій в сучасних політичних процесах, то теоретики міжнародних відносин / світової політики, які фокусують свою увагу на державі та її стратегічному використанні спортивних подій в межах концепцій smart power та soft power перебувають на крок попереду своїх колег [див. 1; 3; 6; 15].

Джозеф Най мол. у своїй класичній праці “*Soft Power: The Means to Success in World Politics*” (2004) розмежує “силу примусу” (coercive power), що “полягає в жорсткому нав’язуванні своєї волі іншим і досягнення мети” та “силу переконання” (soft power), яка пов’язана зі “здатністю заохотити та співпрацювати задля досягнення мети” [17, р. 2].

За такої концептуалізації ідеаціональний вимір “м’якої сили” виступає ключем, що уможливорює комунікацію держав за допомогою універсальних цінностей, які вони поділяють. На нашу думку, такі цінності притаманні й глобальним спортивним змаганням. “М’яка сила” виступає дискурсивним механізмом підвищення легітимності всередині держави та інтеграції держави до світового політичного простору за допомогою політики переконання / привабливання (attraction), ніж використання інструментів воєнної чи економічної сили. В такому смислово навантаженні soft power формує переваги інших та видає ці переваги за власні. Зазначимо, що така ситуація багато в чому нагадує третій вимір влади (third dimension of power) С. Л’юкса (S. Lukes), а саме – “влада формувати, впливати чи визначати бажання та думки інших, забезпечуючи їх згоду” [12, р. 90] або ж габермасівське поняття легітимації та запевняння у їх відношенні до домінування в межах демократій [8].

У кейсах з Бразилією, Китаєм та ПАР британські дослідники розглядають soft power як інструмент комунікації ідентичностей цих держав на одному рівні з іншими, виходячи з припущення про те, що схожість є ключем до привабливання (attraction) інших за допомогою репродукування універсальних спортивних норм та цінностей під час “ядрових” міжнародних спортивних подій – Олімпійських Ігор/Чемпіонатів

* таблиця подається по Grix J. Soft Power, Sports Mega-Events and Emerging States: The Lure of the Politics of Attraction / J. Grix and D. Lee // Global Society. – 2013. - #27(4). – p. 521-536.

світу з футболу. Проводячи міжнародні спортивні події вони можуть показати світу, що виступають “стражами” універсальних норм, конструюючи привабливість чесної гри (fair play), що має універсальний характер. Більше того, популяризація та артикуляція чесної гри в межах спортивних змагань сприяє сприйняттю чесної гри і в сфері політичній.

На нашу думку, така метафоричність спорту спрацьовує й в сприйнятті політики всередині держави, про що нами було вже відзначено. Однак, хотілося би зауважити, що доволі часто така воля політичних акторів підкреслити солідарність в дотриманні спортивних норм виступає важливим питанням їх можливості легітимізувати державний режим за допомогою світової громадської думки за відсутності його легітимізації всередині країни. Відтак, в такому випадку спорт виступає інструментом політичної легітимізації та маніпулятивною технологією.

Повертаючись до розгляду глобальних спортивних подій як інструментів soft power в межах ширшої стратегії “розумної сили”, необхідно наголосити на тому, що такі спортивні події забезпечують політичних акторів можливостями генерування привабливості у світових політичних процесах (та у відповідному політичному просторі), не зважаючи на непривабливість у внутрішньополітичних характеристиках цих акторів. З огляду на це, можна з впевненістю стверджувати, що міжнародний вимір спортивних успіхів (національних команд / спортивних функціонерів / проведення глобальних спортивних змагань) – це простір, в якому політика приваблювання превалює завдяки soft power.

Таким чином, політичні актори намагаються привабити завдяки своїй діяльності на міжнародній арені інших з метою “формування сприятливого враження та підвищення сприйняття серед зарубіжних аудиторій” [20; 21]. Завдяки універсальним та конвенційним цінностям глобальних спортивних змагань держави, які проводять ці заходи, підвищують свою привабливість для інших і демонструють, що готові не лише поділяти ці цінності, але й вигравати та святкувати разом з іншими в контексті їх особливостей культури, соціальних та політичних цінностей.

Можна з впевненістю констатувати, що завдяки мобілізації soft power в контексті стратегії smart power держави, які були непривабливі в світовому політичному просторі через певні історичні події – питання прав людини, питання бідності, корупції – можуть позитивно змінити свій імідж, сформувавши адекватний та ефективний політичний бренд. Саме завдяки проведенню глобальних спортивних змагань всі держави будуть намагатися переконати інших політичних акторів в тому, що притаманні їм негативні стереотипи є помилковими.

Незважаючи на такі позитивні риси використання глобальних спортивних подій як ефективного інструменту “м’якої сили” в сучасних політичних процесах, можна відзначити, що інколи стратегії використання спорту можуть не спрацювати та нашкодити політичним акторам. З огляду на таке твердження, показовим виступає кейс проведення Бахрейнном етапів “Формули-1” (FIA Formula One World Championship) в 2012 та 2013 роках. В обох випадках ця

спортивна подія звернула увагу світової спільноти в негативному ракурсі, адже протестуючі опозиціонери використали цей спортивний захід з метою висвітлення та критики недемократичної природи політичного режиму Бахрейну.

Доволі часто масштабні спортивні події розглядаються як публічна дипломатія в контексті стратегії smart power. Зазначимо, що в класичному розумінні публічна дипломатія – це дипломатія, спрямована на громадськість інших держав на відміну від традиційної дипломатії, яка націлена на політиків та владні структури [21, р. 247].

На нашу думку, проведення політичними акторами масштабних спортивних подій органічно вписується в межі концепції публічної дипломатії з того часу, як такі події виступають сучасними державоцентричними справами, що забезпечують унікальні можливості для держав, які господарюють, перебувати під пильною увагою телевізійних аудиторій всього світу. Церемонії-відкриття виступають уособленням зображення мети та змісту публічної дипломатії, що включає в себе конструювання, святкування та масову комунікацію позитивної користі історії та культури держави, яка проводить спортивну подію, іншим політичним акторам.

Глобальні спортивні події, переважно ЧС з футболу та Олімпійські ігри, виступають комунікативними практиками, які можуть бути успішними в залученні мільярдів людей по всьому світу, а відтак – ідеальна платформа для позиціонування держави-господаря, її культури, бренду. У своїй колективній статті “*Theorizing the Role of Sports in State-Politics*” (2008) [11] такі науковці як Лін (Lin), Лі (Lee) та Ней (Nai) зазначають: “як комунікативні практики міжнародні спортивні події виступають важливими можливостями для держав-господарів продемонструвати свою подібність (яка є не лише ключовим компонентом привабливості для інших, а й джерелом легітимізації в статусі глобального актора). Успішне проведення державо-господарем масштабної спортивної події, демонстрування нею спільності соціальних норм / подібності може сприяти міжнародному престижу та привабливості цього політичного актора, і, як наслідок, висування своїх питань до порядку денного світової політики” [11].

Завершуючи все вищенаписане у цій статті, можна зробити **висновок**: масштабні спортивні події є складовою пакету інструментів, що використовуються державами, які активно розвиваються, з метою позначити їх м’яку силу в контексті стратегії smart power. Відтак, спорт виступає ідеальним інструментом (формою) реалізації цієї стратегії, адже він характеризується апелюванням до універсальних цінностей та здатністю до “склеювання” розколів в суспільстві. Такий евристичний потенціал спорту особливо приваблює потенційних господарів масштабних подій, а також глобальну спільноту, і виступає ключовим чинником політик приваблювання (politics of attraction), на які активізувався попит серед політичних акторів на початку XXI століття в боротьбі за формування порядку денного розвитку світ-системи.

Список використаних джерел

1. Black D. The Symbolic Politics of Sport Mega-events: 2010 in

Comparative Perspective / D. Black // *Politikon: South African Journal of Political Studies*. – 2007. – #34 (3). – p. 261-276.

2. Cooper A.F. Lessons from/for BRICSAM about South-North relations at the start of the 21st century: economic size trumps all else? / A.F. Cooper, A. Antkiewicz, T.M. Shaw // *International Studies Review*, 2007. – #9. – p. 673-689.

3. Cornelissen S. The geopolitics of global aspiration: sport mega-events and emerging powers / S. Cornelissen // *The International Journal of the History of Sport*. – 2010. – #27. – p. 3008-3025.

4. CSIS Commission on Smart Power : a smarter, more secure America [Електронний ресурс] / cochairs, Richard L. Armitage, Joseph S. Nye, Jr. – Режим доступу до джерела: http://csis.org/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf

5. Gratton C. The role of major sports events in the economic regeneration of cities / C. Gratton, N. Dobson, S. Shibli // *Sport in the city: The role of sport in economic and social regeneration* [eds. C. Gratton and H.P Henry]. – London: Routledge, 2001. – 304 p.

6. Finlay C. J. Public Diplomacy Games: A Comparative Study of American and Japanese Responses to the Interplay of Nationalism, Ideology and Chinese Soft Power Strategies around the 2008 Beijing Olympics / C. J. Finlay & X. Xin // *Sport in Society*. – 2010. – #13 (5). – p. 876-900.

7. Grix J. Soft Power, Sports Mega-Events and Emerging States: The Lure of the Politics of Attraction / J. Grix and D. Lee // *Global Society*. – 2013. – #27(4). – p. 521-536.

8. Habermas J. Legitimation problems in the modern state / J. Habermas // *Communication and the evolution of society* [trans. T. McCarthy]. – Boston Mass.: Beacon Books, 1979. – 239 p.

9. Kurlantzick J. Charm offensive: how China's soft power is transforming the world / J. Kurlantzick. – Connecticut: Yale University Press, 2007. – 320 p.

10. Levermore R. Sport and International Relations: An Emerging Relationship / R. Levermore & A. Budd. – London: Routledge, 2004.

11. Lin C.Y. Theorizing the Role of Sports in State-Politics / C.Y. Lin, P-C. Lee & H.F. Nai // *International Journal of Sport and Exercise Science*, 2008. – 1 (1). – p. 23-32.

12. Lukes S. Power and the battle for hearts and minds: On the bluntness of soft power / S. Lukes // *Power in world politics* [eds. Berenskoetter, F., & Williams, M.J.]. – London: Routledge, 2007. – p. 83-98.

13. Maguire J. Global sport: Identities, societies, civilizations / J. Maguire. – Cambridge, UK: Polity Press, 1999. – 239 p.

14. Maguire J. Sport Worlds: A Sociological Perspective / J. Maguire. – Human Kinetics, Champaign, 2002. – 264 p.

15. Manzenreiter W. The Beijing Games in the Western Imagination of China: The Weak Power of Soft Power / W. Manzenreiter // *Journal of Sport and Social Issues*. – 2010. – #34 (1). – p. 29-48.

16. Markovits A.S. Gaming the world / A.S. Markovits, L. Rensmann. – Princeton, NJ: Princeton University Press, 2010. – 360 p.

17. Nye J. S. (Jnr) Soft Power. The Means to Success in World Politics / J.S. Nye (Jnr). – New York: Public Affairs, 2004. – 191 p.

18. Nye J. S. (Jnr) The Future of Power / J.S. Nye (Jnr). – New York: Public Affairs, 2011. – 320 p.

19. Payne A. The G8 in a changing global economic order / A. Payne // *International Affairs*, 2008. – #84. – p. 519-533.

20. Potter E. Branding Canada: projecting Canada's soft power through public diplomacy / E. Potter. – Montreal, Canada: McGill-Queens University Press, 2009. – 464 p.

21. Sharp P. Diplomatic theory of international relations / P. Sharp. – Cambridge, England: Cambridge University Press, 2009. – 352 p.

Nikolaychuk G. G., competitor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), G.Nikolaichuk@gmail.com

Sport as a constituent of modern political processes

Sport is examined as a constituent of the soft power concept within the realization of the smart power strategy by political actors. The special attention is paid to the influence on modern political processes by the global sport events. The heuristic potential of sport as a political tool is outlined.

Keywords: sport, soft power, smart power, political process, global sport events.

Николайчук Г. Г., соискатель, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Украина, Киев), G.Nikolaichuk@gmail.com

Спорт как составляющая smart power в современных политических процессах

В статье спорт рассматривается как составляющая концепта мягкой силы в рамках реализации политическими акторами стратегии smart power.

Особое внимание акцентировано на влиянии глобальных спортивных событий на современные политические процессы. Очерчено эвристический потенциал спорта как инструмента политики.

Ключевые слова: спорт, soft power, smart power, политический процесс, глобальные спортивные события.

* * *

УДК 14:327(753-063)

Прокопенко О. А.
аспірантка відділу гуманітарної політики,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), o_proki@mail.ru

ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ЗАСАДИ САМОВІДТВОРЕННЯ

Розглядаються зміст та особливості формування етнічної ідентичності в Україні. Автором проаналізовано сучасні західні та вітчизняні теоретико-методологічні підходи до визначення поняття "ідентичність", досліджено структуру, форми і механізми конструювання ідентичності, окреслено основні перспективи розвитку етнічної ідентичності українців. У статті також описано провідні чинники-вектори формування української ідентичності на сучасному етапі існування українського етносу в контексті дослідження домінуючих архетипів українського суспільства. На основі аналізу наукової літератури у статті пропонується авторське розуміння сучасного домінуючого типу архетипу українців, аналізуються існуючі типи архетипів, які характерні для українського етносу та їх вплив на суспільні сфери життя і їх вплив на формування національної самоідентичності. У статті автором визначено та охарактеризовано основні архетипи, що властиві сучасному українському суспільству, визначено умови, чинники в яких формуються архетипи українського соціуму.

Ключові слова: етнічність, ідентичність, етнічна ідентичність, архетиповість.

У сучасну епоху глобалізаційних трансформацій всіх сфер життєдіяльності соціуму дослідження буття етносу є вимогою часу і однією з пріоритетних проблем соціального пізнання. Це обумовлено, по-перше, зростанням усвідомлення людиною соціокультурної неповторності та окремішності буття своєї спільноти, по-друге, активізацією міжетнічних, конфліктів, сепаратистських та фундаменталістських рухів, які часто своєю політичною засадою мають етнічні ідеї, по-третє, бажанням багатьох національних держав (особливо тих, які виникли на теренах бувшої соціалістичної системи) повернутися до витоків своєї ідентичності та побудувати власний концепт етногенезу. До цього слід додати потужні міграційні процеси, змішування та асиміляцію різних народів, втрату колишньої стійкості багатьма соціальними інститутами, в тому числі державними, формування цифрових форм культури тощо.

В науковому дискурсі існує широкий спектр підходів, поглядів і концепцій тлумачення цих процесів, проте складність, багатогранність, різноманітність форм етнічного буття, часто кардинально протилежні тенденції розвитку, залишають широкий простір для подальших наукових досліджень. Більшість науковців у ХХІ столітті наголошують на проблемі труднощів "виживання" етносів в умовах глобалізації, бурхливого науково технічного розвитку, екологічних криз, зростання інформаційних навантажень. Звідси очевидно, що збереження та захист автентичного історичного, культурного, духовного образу етнічних спільнот вимагає створення особливої стратегії і комплексу заходів відтворення соціокультурного різноманіття людства, що неможливо без поглибленого вивчення та розкриття сутності однієї з найважливіших складових кожного народу – етнічної ідентичності.